

ARAŞTIRMA MAKALE

Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşlıya ve yaşlılığa bakış açısı: Türkiye ve Japonya karşılaştırması

İkuko MURAKAMI^a, Mustafa ÇOBAN^b, Ahmet Melik BAŞ^c, Emine Kübra GÜNDEM^d & Gizem YÜCEL^e

^a Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, Antalya / Türkiye

^b Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Antalya / Türkiye

^c Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, Antalya / Türkiye

^d Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, Antalya / Türkiye

^e Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, Antalya / Türkiye

ORCID No: 0000-0003-2836-7173 ORCID No: 0000-0002-3071-8385 ORCID No: 0000-0003-1963-820x
ORCID No: 0000-0002-2837-4333 ORCID No: 0000-0003-4041-3339

Geliş Tarihi: 24 Kasım 2017, Kabul Tarihi: 19 Kasım 2018, Yayın Tarihi: 22 Aralık 2018

ÖZET

Japonya, nüfusun yaşlanması konusunda dünyaca çok ileridedir. Tek kişilik veya sadece yaşlı bireylerden oluşan hane sayısı artmaktadır. Türkiye’de ise yaşlı nüfus oranı hızla artmaktadır. Dolayısıyla yaşlanma durumu farklı olan iki ülke arasında yaşlı ve yaşlılığa bakış açıları üzerinde karşılaştırmalı bir araştırmanın yapılması amaçlanmıştır. Nicel yöntemin benimsendiği bu çalışmada rastgele örneklem tekniğiyle her iki ülkede Eğitim Fakültesi’nde eğitim gören lisans öğrencilerine anket uygulanmıştır. Türkiye’de Akdeniz Üniversitesi’nde 314 öğrenciye, Japonya’da ise Chiba Üniversitesi’nde 232 öğrenciye ulaşılmıştır. Anket formunda sosyo-demografik özellikler, yaşlılığın başlangıç yaşı, yaşlıyla birlikte yaşama deneyimi, yaşlı ve yaşlılığa bakış açılarına ilişkin; “yaşlılığı tanımlanması”, “aile içinde yaşlıların rolleri”, “sağlıklı ve bakıma muhtaç yaşlıların yaşam yerleri” ve “yaşlıların aktiviteleri” sorulmuştur. Veriler SPSS programıyla analiz edilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır: Japon öğrencilerin yaşlılara ve yaşlılığa bakış açısı Türk öğrencilerinkine göre daha olumludur. Japon öğrenciler, aile içinde yaşlıların rollerine ilişkin sorulara Türk öğrencilerine nazaran daha olumlu görüşlere sahiptir. Türk öğrenciler, sağlıklı olsa da olmasa da yaşlıların bakım kurumlarında kalmalarının daha uygun olduğunu belirtmiştir. Türk öğrenciler, yaşlıların hem sosyal hem de fiziksel aktivitelere daha çok katılmaları görüşünü desteklemiştir. Yaşlılığın başlangıç yaşına ilişkin olarak Japon ve Türk öğrenciler arasında görüş farklılıklarının olduğu tespit edilmiştir (Japonya’da 63.0, Türkiye’de ise 57.3 yaş).

Anahtar Sözcükler: Yaşlı ve yaşlılık, eğitim fakültesi öğrencileri, Japonya

Perspectives on aging and older people among the students in the faculty of education: A comparison of Japan and Turkey

ABSTRACT

Demographically, Japan is one of the oldest countries in the world where the number of seniors living alone is dramatically increasing. Turkey is also becoming an older country due to the rapid ageing at a rate. The approach of comparing those two countries that have different aging experiences assisted in understanding students various perspectives on the elderly and the old age. Data has collected from both Japan and Turkey - 314 students at Akdeniz University, Turkey and 232 students at Chiba University, Japan. The topics such as socio-demographic information, the age when the aging begins, the experience of living, description, and the role of the elderly, the living space when it comes to nursing dependency, and the activities asked. In conclusion, Japanese students' perspectives on the elderly and old age are more favourable than those of Turkish students and have a more tolerant and positive approach to the elderly in the household. Turkish students have the idea of staying in a nursing home is much better for the elderly whether healthy or not and participating in both social and physical activities are required. Both countries have a significantly different cut-off point for the onset of aging, with the average age for Japan being 63 and Turkey 57.3.

Key Words: Elderly and old age, the student in the faculty of education, Japan

1.GİRİŞ

Günümüz dünyasında toplumsal yaşlanma önemli bir sorun haline gelmiştir ve buna bağlı olarak yaşanan toplumlarda aktif yaşlanma ve ilgili politikalar teşvik edilmeye başlamıştır (WHO, 2002). Toplumsal yaşlanma olgusu akademi dünyasında oldukça ciddi bir sorun olarak görülüp bilimsel çalışmaların yürütülmesini tetiklemiştir. Üretken yaşlanma (Butler, 1985) ve başarılı yaşlanma (Rowe & Kahn, 1997) gibi konseptler yaşlılık döneminin pozitif yönlerine odaklanmıştır. Bu yaklaşımlar yaşlanmanın bir sorun olarak görülmesine karşı olan teorilerdir ve yaşlanmanın pozitif bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan bu konuyla ilgili politikalar da gündeme gelerek olası sorunların çözümüne yönelik müdahalelerde bulunulmuştur. Sağlıklı bir şekilde uzun ömrü arzulayan bireyler, sosyal hizmetlerden faydalanarak kişisel çabalarıyla iyi olma hallerini güçlendirmeye çalışmaktadır (Solomon, 1976).

Toplumsal yaşlanma konusunda sosyo-ekonomik durum ile birlikte kültürel faktörler de önemli bir belirleyicidir (WHO, 2002). Yaşlılık sorunları kültürel çerçevede ele alınması gereken bir olgudur (Sokolovsky, 1990). Söz konusu her toplumda yaşlıya ve yaşlılığa bakış açıları, onların algılanış biçimi ve ortak değer yansıması gibi konular toplumun özelliklerine göre değişmektedir. Yaşlanma süreci ve yaşlılık dönemi homojen değildir (Baltes, 1992). Sosyal sınıf ve sosyal çevre farklılığı göz önünde bulundurulduğunda aynı yaşta olan bireyler arasında biyolojik veya fizyolojik farklılıklar görülebilmektedir. Yaşlılık tanımlarken artık yalnızca biyolojik yaş ile kalmaksızın kültürel açıdan da değerlendirilmektedir (İçli, 2008). Farklı toplumlarda yaşlılara karşı genç kuşak insanların görüşleri farklı olabilir. Bu yüzden farklı toplumlar arasında karşılaştırmalı araştırmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Türkiye ile Japonya, doğu kültürüne sahiptir ve birbirine yakın bir zaman diliminde modernleşmeye başlamıştır. Bu ortak noktaya sahip olan iki ülke arasında karşılaştırma metodunun uygulanması, Türk toplumunda yaşlanma konusunda farkındalık oluşturması açısından etkileyiciyen her iki toplumda da kuşaklararası ilişkilerin sağlanması açısından katkı sağlayıcı olabilir.

Japonya, nüfusun yaşlanması konusunda çok ileridedir. Demografik özelliklere bakılacak olursa, ortalama ömür Japonya'da kadınlarda 87,0 ve erkeklerde ise 80,8'dir (National Institute of Population and Social Security Research, 2015). Türkiye'de ise bu yaş 2015 yılında kadınlarda 80,7 ve erkeklerde ise 75,3'tür (TÜİK, 2017). Yaş grubuna göre incelendiğinde; Japonya'da toplam nüfus içinde 65 yaş ve üzeri nüfus oranı Türkiye'ye göre oldukça yüksektir (UN, World Population Prospect: The 2015 Revision, Japanese National Institute of Population and Social Security Research, 2017) (Çizelge 1).

Türkiye'de de kırsal kesimlerde yaşlı nüfus oldukça yoğundur (Mandıracıoğlu, 2010), ülkenin batısında bu daha yoğundur (Ünal, 2015). Türkiye'de 2015 yılında yaşlı nüfus oranı çocuk nüfus oranına göre daha düşük-

tür, ancak tahminlere göre 2050 yılında tam tersi olacaktır ve şimdilik fazla olan genç ve orta yaş nüfusun yerini ileride yaşlı nüfus alacaktır.

Çizelge 1. Türkiye ve Japonya'da yaşlanma oranının değişimi

Ülke	Yıl	Yaş Grubu		
		0-14	15-64	65+
Türkiye	2050	16,7	62,7	20,6
	2015	25,7	66,8	7,5
	1950	39,4	57,6	3,0
Japonya	2050	12,4	51,3	36,3
	2015	12,9	60,8	26,3
	1950	35,4	59,7	4,9

Kaynak: UN, World Population Prospects: The 2015 Revision, 2017

Aile yapısına bakılacak olursa her iki ülkede görülen özellikler şunlardır (Çizelge 2).

Türkiye'de çekirdek aile oranı, eskiden beri Japonya'ya göre daha yüksektir ve eskiden geniş aile oranı yüksek olmasına karşın bu oran zamanla Japonya'ya göre daha hızlı düşmüş ve çekirdek aileye dönüşmüştür. Japonya, 1970 yıllarında yaşlı toplum¹ olmaya başlamıştır. O zaman diliminde de toplam nüfus içinde yalnız yaşayan kişilerin oranı Türkiye'ye göre çok yüksektir ve çekirdek aile oranı çok fazla değişmemesine rağmen tek başına yaşayanların oranı zamanla yükselmiştir. Japonya'da geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesinin yerini daha çok tek başına yaşayanlar almıştır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'de de toplum yaşlandıkça evde sadece yaşlı karı-kocadan veya yaşlı bireyden oluşan hane oranı yükselebilir. Bu durumda Türkiye'de de günlük yaşamda yaşlıların gençlerle aynı hanede bulunma, birbirleriyle yakından ilgilenme fırsatı azalacaktır.

Türkiye'de yaşlılık ve yaşlanma konusu ile ilgili çalışmalar, daha çok yaşlı sağlığı çerçevesinde yapılmıştır (Özkul & Kalaycı, 2015). Örneklem olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan yaşlı /yaşlılığa bakış açısı ile ilgili araştırmalarda, daha çok yaşlı ayrımcılığı ile ilgili çalışmalar göze çarpmaktadır (Güven, Muz & Ertürk, 2012; Altay & Aydın, 2014; Dinçer, Usta & Bulduk, 2015). Ancak kuşaklararası dayanışma ve işbirliği çerçevesinde gençlerin yaşlı ve yaşlılık algısını değerlendiren araştırmalar da az da olsa görülmektedir (Tamer, 2014).

Sosyal yaşamda kişilerin algısını belirleyen unsurlar eğitimden geçmektedir. Bu bağlamda alınan eğitim yaşlıya ve yaşlılığa hatta yaşlı topluma karşı bakış açısını büyük ölçüde etkileyecektir. Bu açıdan gelecekte eğitim ve öğretim verecek olan öğretmen adaylarının yaşlı ve yaşlılığa nasıl baktıkları gerontolojik araştırmalar için merak konusudur. Bu yüzden araştırmada Türkiye ve Japonya örnekleminde eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşlılara, yaşlılığa ve yaşlanmaya ilişkin

¹ Yaşlı toplum: Toplam nüfus içinde yaşlı oranının yüksek olduğu bir toplumdur. Genellikle 65 yaş ve üzeri nüfus, toplam nüfusunun %14'ünü geçtiğinde yaşlı toplum oluşur.

bakış açılarını inceleyerek, Japonya ve Türkiye’de yaşayan öğrencilerin yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çizelge 2. Türkiye ve Japonya’da aile yapısının değişimi (Oran)

Aile Yapısı	Japonya		Türkiye	
	1975	2010	1978	2011
Çekirdek	59,5	56,3	62,4	74,6
• Çocuksuz çekirdek aile	11,6	19,8	8,3	17,1
• Çocuklu çekirdek aile	42,5	27,9	49,3	52,9
• Tek ebeveynli	5,4	8,7	4,8	4,6
Geniş aile	20,8	10,2	33,9	12,3
Tek kişilik	19,5	32,4	3,0	9,2
Diğer	0,2	0,9	0,4	3,9

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı: Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, 2014 ve Japan National Institute of Population and Social Security Research, 2015.

2.YÖNTEM

Araştırmada şu hipotezler doğrultusunda sorular hazırlanmıştır:

1. Japon öğrenciler, Türk öğrencilere kıyasla, yaşlıların bireysel yaşamı daha çok tercih ettiğini düşünmektedirler.
2. Japon öğrenciler için yaşlılığın kronolojik olarak başlangıç yaşı Türk öğrencilere göre daha yüksektir.
3. Her iki ülke arasında araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı ve yaşlılığa bakış açıları farklıdır.

2.1.Veri toplama ve analiz teknikleri

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak, yaşlı ve yaşlılığa ilişkin öğrencilerin bakış açılarının ne olduğu karşılaştırmak üzere tasarlanmıştır.

Anket formunda katılımcılara sosyo-demografik soru formu, yaşlılığın başlangıç yaşı ve yaşlı ile birlikte yaşama deneyimleri sorulmuştur. Yaşlı ve yaşlılığa ilişkin bakış açılarına; “yaşlılığın tanımlanması”, “aile içinde yaşlıların rolleri”, “sağlıklı veya bakıma muhtaç yaşlıların yaşam yerleri” ve “yaşlıların aktiviteleri” üzerine sorular sorulmuştur. Pilot çalışmanın yapılması ile anket süresinin maksimum 5 dakika olduğu tespit edilmiştir.

Anket uygulaması iki etaptan oluşmaktadır. Birinci etap Japonya’da Temmuz ve Ekim 2016 tarihlerinde tamamlanmıştır. İkinci etap ise Türkiye’de Ekim 2016 ve Mart 2017 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde frekans testi ve iki grup olduğu durumlarda T-testi, grup sayısının ikiden daha fazla olduğu durumlarda ANOVA kullanılmıştır.

Çizelge 3. Araştırma grubunun sosyo-demografik özellikleri

Özellikler	Ülke				TOPLAM	
	Japonya		Türkiye		N	%
	N	%	N	%		
Cinsiyet						
Kadın	144	62,1	234	74,5	378	69,2
Erkek	88	37,9	80	25,5	168	30,8
Aile tipi						
Geniş aile	58	25	75	23,9	133	24,6
Çekirdek aile	174	75	239	76,1	413	75,6
Kiminle yaşadığı						
Tek	93	40,1	44	14,0	137	25,1
Ailemle	136	58,6	92	29,3	228	41,8
Akrabalarımle	2	0,9	6	1,9	8	1,5
Arkadaşlarımla	1	0,4	172	54,8	173	31,7
Yaşlıyla yaşama deneyimi						
Yaşamış	92	33,6	165	52,5	257	47,1
Yaşamamış	140	60,3	149	47,5	289	52,9
TOPLAM	232	100	314	100	546	100

2.2. Araştırmanın örnekleme ve sınırlıkları

Araştırma kapsamında rastgele örnekleme tekniği ile Türkiye’de Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden 314 lisans öğrencisine, Japonya’da ise Chiba Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden 232 lisans öğrencisi olmak üzere her iki ülkede toplam 546 öğrenciyi ulaşılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmaya katılan öğrencilerin bakış açısı ile sınırlıdır.

3. BULGULAR

3.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Japonya’da yaşayan öğrencilerin %62,1’i, Türkiye’de yaşayan öğrencilerin %74,5’i kadındır. Japon öğrencilerin %75,0’i Türk öğrencilerin %76,1’i çekirdek ailede oluşmaktadır. Japon öğrencilerin %33,6’sı, Türk öğrencilerin %52,5’i yaşlı ile birlikte yaşama deneyimine sahiptir. Türk öğrenciler en çok arkadaşları ile

birlikte yaşamayı tercih ederken (%54,8), Japon öğrenciler en çok aile ile birlikte (%58,6) ve tek başına (%40,1) yaşamayı tercih etmektedir (Çizelge 4).

3.2. Yaşlı ve yaşlılığa bakış açıları

Araştırma grubunun “Yaşlılığı tanımlama” ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamaları incelendiğinde; “yaşlılık ölüme yaklaşmaktır” görüşünde Japon ve Türk öğrenciler arasında istatistiksel olarak fark bulunmazken ($p>0,05$), yaşlılık “yalnız olmaktır” “huzura ermektir”, “sağlığın kötüleşmesidir”, “tecrübeli olmaktır”, “başkalarına muhtaç olmaktır” ve “yoksul olmaktır” maddelerinde istatistiksel olarak Japon ve Türk öğrenciler arasında fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Yaşlılık, “huzura ermektir”, “sağlığın kötüleşmesidir”, “tecrübeli olmaktır” puan düzeyleri Japon öğrencilerde Türk öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Çizelge 4).

Çizelge 4. Araştırma grubunun yaşlılığı tanımlama ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Yaşanan Ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Yaşlılık yalnız olmaktır	Japonya	232	3,0776	1,02058	-4.30	0.000**
	Türkiye	314	3,4904	1,17001		
Yaşlılık huzura ermektir	Japonya	232	3,6207	1,03326	3.744	0.000**
	Türkiye	314	3,2803	1,06248		
Yaşlılık sağlığın kötüleşmesidir	Japonya	232	2,8836	1,10461	4.844	0.000**
	Türkiye	314	2,4363	1,03798		
Yaşlılık tecrübeli olmaktır	Japonya	232	1,9397	,87573	2.116	0.035*
	Türkiye	314	1,7707	,95504		
Yaşlılık ölüme yaklaşmaktır	Japonya	232	1,8922	,87363	-1.660	.097
	Türkiye	314	2,0350	1,07337		
Yaşlılık başkalarına muhtaç olmaktır	Japonya	232	2,7457	1,05682	-2.681	.008**
	Türkiye	314	2,9968	1,10039		
Yaşlılık yoksul olmaktır	Japonya	232	3,8750	,89097	-2.825	.005**
	Türkiye	314	4,1019	,95379		

** $p<0.01$ * $p<0,05$

Çizelge 5. Araştırma grubunun aile içinde yaşlıların rolleri ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Aile içinde yaşlılar aileyi birleştirici rol oynarlar	Japonya	232	2,9784	,96450	11.959	0.000**
	Türkiye	314	1,9841	,95743		
Aile içinde yaşlılar ailesinin yaşamını kısıtlar	Japonya	232	3,5129	1,1009	-2.408	0.016*
	Türkiye	314	3,7357	1,0439		
Aile içinde yaşlılar çocuk ve torunlarına yol gösterir	Japonya	232	2,8103	1,0057	10.589	0.000**
	Türkiye	314	1,9459	,89385		
Aile içinde yaşlılar birlikte yaşadıkları kişilere maddi destek sağlar	Japonya	232	3,2672	,98348	5.225	0.000**
	Türkiye	314	2,7994	1,05800		
Aile içinde yaşlılar birlikte yaşadıkları kişiler için masraflıdır	Japonya	232	3,3836	,96891	-5.851	0.000**
	Türkiye	314	3,8790	,98455		

** $p<0.01$ * $p<0,05$

Araştırma grubunun “Aile içinde yaşlıların rolleri” ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamaları incelendiğinde; aile içinde yaşlılar “aileyi birleştirici rol oynarlar”, “ailenin yaşamını kısıtlar”, “çocuk ve torunlarına yol gösterir”, “birlikte yaşadıkları kişilere maddi destek sağlar” ve “birlikte yaşadıkları kişiler için masraflıdır” madde puanlarında istatistiksel olarak Japon

narlar”, “ailenin yaşamını kısıtlar”, “çocuk ve torunlarına yol gösterir”, “birlikte yaşadıkları kişilere maddi destek sağlar” ve “birlikte yaşadıkları kişiler için masraflıdır” madde puanlarında istatistiksel olarak Japon

ve Türk öğrenciler arasında fark bulunmaktadır ($p < 0,01$). Araştırma grubunun “aile içinde yaşlılar aileyi birleştirici rol oynarlar”, “çocuk ve torunlarına yol gösterir” ve “birlikte yaşadıkları kişilere maddi destek sağlar” puan düzeyleri Japon öğrencilerde Türk öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Çizelge 5).

Araştırma grubunun “sağlıklı yaşlıların yaşam yerleri” ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamaları incelendiğinde; “yaşlıların ailesiyle birlikte yaşaması uygundur” görüşünde Japon ve Türk öğrenciler arasında

istatistiksel olarak fark bulunmazken ($p > 0,05$), yaşlıların “kendi isteğiyle yalnız yaşaması uygundur”, “huzurevinde akrabalarıyla birlikte yaşaması uygundur” madde puanlarında istatistiksel olarak Japon ve Türk öğrenciler arasında fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Araştırma grubunun “yaşlıların kendi isteğiyle yalnız yaşaması uygundur” puan düzeyleri Japon öğrencilerde Türk öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Çizelge 6).

Çizelge 6. Araştırma grubunun “sağlıklı yaşlıların” yaşam yerleri ile görüşlerini içeren madde puan ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Yaşanan Ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Yaşlıların kendi isteğiyle yalnız yaşaması uygundur	Japonya	232	3,0345	1,03974	2.215	0.024*
	Türkiye	314	2,8185	1,14542		
Yaşlıların huzurevinde akrabalarıyla birlikte yaşaması uygundur	Japonya	232	2,7586	,85403	-7.868	0.016*
	Türkiye	314	3,4968	1,22604		
Yaşlıların ailesiyle birlikte yaşaması uygundur	Japonya	232	2,2241	,82793	1.445	0.149
	Türkiye	314	2,1210	,82183		

* $p < 0,05$

Araştırma grubunun “bakıma muhtaç yaşlıların yaşam yerleri” ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamaları incelendiğinde; “bakıma muhtaç yaşlıların sosyal hizmetlerden daha çok faydalanması gerekir” görüşünde Japon ve Türk öğrenciler arasında istatistiksel olarak fark bulunmazken ($p > 0,05$), bakıma muhtaç

yaşlıların “ailesi tarafından evinde bakılması uygundur” ve “bakım evlerinde bakılması uygundur” madde puanlarında istatistiksel olarak Japon ve Türk öğrenciler arasında fark bulunmaktadır ($p < 0,01$). Araştırma grubunun “bakıma muhtaç yaşlıların ailesi tarafından evinde bakılması uygundur” puan düzeyleri Japon öğrencilerde Türk öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Çizelge 7).

Çizelge 7. Araştırma grubunun “bakıma muhtaç yaşlıların” yaşam yerleri ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Yaşanan Ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Ailesi tarafından evinde bakılması uygundur	Japonya	232	3,0517	,86134	13.928	0.000**
	Türkiye	314	1,9968	,88472		
Bakım evlerinde bakılması uygundur	Japonya	232	2,5259	,82137	-9.138	0.000**
	Türkiye	314	3,3153	1,11020		
Sosyal hizmetlerden daha çok faydalanması gerekir	Japonya	232	2,1293	,86820	1.110	0.110**
	Türkiye	314	2,0000	,97901		

** $p < 0,01$

Araştırma grubunun “yaşlıların aktiviteleri” ile ilgili görüşlerini içeren madde puan ortalamaları incelendiğinde; yaşlılar “teknolojik cihazları kullanırlar (akıllı telefon, bilgisayar vb.)”, “gönüllü işlerle ilgilenirler” ve “emekli olduktan sonra ücretli çalışmaya devam ederler” görüşünde Japon ve Türk öğrenciler arasında istatistiksel olarak fark bulunmazken ($p > 0,05$), yaşlılar “otobüs vb. yerlerde kendilerine yer verilmesini ister”,

“sosyal ve kültürel etkinliklere katılırlar”, “spor faaliyetlerine katılırlar” ve “sosyal ağları kullanırlar (facebook, twitter, instagram vb.)” madde puanlarında istatistiksel olarak Japon ve Türk öğrenciler arasında fark bulunmaktadır ($p < 0,01$). Araştırma grubunun “yaşlılar otobüs vb. yerlerde kendilerine yer verilmesini ister” ve “sosyal ağları kullanırlar” puan düzeyleri Japon öğrencilerde Türk öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Çizelge 8).

Çizelge 8. Araştırma grubunun yaşlıların aktivitelerine ilişkin görüşlerini içeren madde puan ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Yaşanan Ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Yaşlılar otobüs vb. yerlerde kendilerine yer verilmesini ister	Japonya	232	2,5302	,84717	14.814	0.000**
	Türkiye	314	1,5159	,74649		
Yaşlılar sosyal ve kültürel etkinliklere katılırlar	Japonya	232	2,2672	,77132	-6.710	0.000**
	Türkiye	314	2,8057	1,01608		
Yaşlılar spor faaliyetlerine katılırlar	Japonya	232	2,6810	,93141	-7.679	0.000**
	Türkiye	314	3,3376	1,02713		
Yaşlılar teknolojik cihazları kullanırlar (akıllı telefon, bilgisayar vb.)	Japonya	232	3,3190	1,00302	0.608	0.543
	Türkiye	314	3,2643	1,06207		
Yaşlılar sosyal ağları kullanırlar (facebook, twitter, instagram vb.)	Japonya	232	3,7974	,95681	4.407	0.000**
	Türkiye	314	3,4045	1,08081		
Yaşlılar gönüllü işlerle ilgilenirler	Japonya	232	2,6983	,89462	-1.219	0.223
	Türkiye	314	2,8025	1,05103		
Yaşlılar emekli olduktan sonra ücretli çalışmaya devam ederler	Japonya	232	2,8448	,88863	-1.528	0.127
	Türkiye	314	2,9777	1,08260		

*p<0,05

Araştırma grubu incelendiğinde, katılımcıların yaşlılığın başlangıç yaşına ilişkin verdikleri yaş aralığı farklılık göstermektedir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Japon öğrenciler Japonya'da yaşlılığın ortalama 63 yaşında başladığını ve

bu yaştan büyük kişilerin yaşlı olduğunu ifade etmiştir. Türk öğrenciler ise yaşlılığın başlangıç yaşının ortalama 57,3 yaşında olduğunu ve bu yaştan büyük olan kişilerin yaşlı olarak görüldüğünü ifade etmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Araştırma grubunun kronolojik olarak yaşlılığın başlangıç yaşı ortalamalarının ülkelere göre dağılımı

	Yaşanan ülke	Sayı (N)	Ortalama (x)	Standart Sapma (S)	t	p
Yaşlılık kaç yaşında başlar	Japonya	232	63,0172	5,80637	7.504	0.000**
	Türkiye	314	57,3185	10,43405		

**p<0.01

Bu çizelgeden faydalanarak her iki ülkenin ortalama ömür süresine bakıldığında, kadınlar arasında 7.6 yaş erkekler arasında ise 7.1 yaş farkı olup, Japonların or-

talama ömür yaşı daha ileridedir. Öğrencilerin belirttiği kronolojik yaş farkı da bir sonucudur. İki ülke arasındaki ortalama yaş ve öğrencilerin belirttikleri kronolojik yaş farkları tutarlıdır (Çizelge 10).

Çizelge 10. Ortalama ömür yaşı ve öğrencilerin bakış açısına göre yaşlılık başlangıç yaşının karşılaştırılması

	Yaşlılık başlangıç yaşı	Ortalama ömür yaşı	
Japonya	63.0	Kadın	87,0
		Erkek	80,8
Türkiye	57.3	Kadın	79,4
		Erkek	73,7

4.TARTIŞMA

Her iki ülkeden araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlılar ve yaşlılıkla ilgili görüşlerinde farklılıklar görülmüştür. Japon katılımcılar, Türkiye'deki katılımcılara göre yaşlı ve yaşlılığı daha olumlu değerlendirmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı ve yaşlılığa ilişkin görüş farklılıkları şu şekilde toparlanabilir:

1. Yaşlılığa ilişkin görüşlerde; Türk öğrenciler Japon öğrencilere göre daha fazla "yoksul", "yalnız" ve "başkalarına bakıma muhtaç" gibi olumsuz yargılara sahipken,

Japon öğrenciler "tecrübeli olmak", "sağlığın kötüleşmesi" ve "huzura ermek" görüşünü Türk öğrencilere kıyasla daha fazla kabul etmişlerdir. Japon öğrencilerin yaşlıya ve yaşlılığa bakış açıları Türk öğrencilerinkinden daha olumludur.

2. Aile içinde yaşlıların rollerine ilişkin görüşlerde; Türk öğrenciler Japon öğrencilere göre "masraf" ve "ailesinin yaşamını kısıtlayıcı" şeklinde olumsuz görüşleri daha fazla kabul ederken, Japon öğrenciler "maddi destek sağlayıcı", "yol gösterici" ve "aileyi birleştirici" gibi olumlu görüşleri daha çok kabul etmişlerdir. Aile içinde

yaşlıların rolleri konusunda Japon öğrenciler Türk öğrencilere kıyasla daha fazla olumlu görüşe sahiptir.

3. Yaşlıların yaşam yerlerine ilişkin görüşlerde; Japon öğrenciler sağlıklı yaşlıların “yalnız yaşaması” ve bakıma muhtaç yaşlıların “ailesi tarafından evinde bakılmasının” uygun olduğu görüşünü Türk öğrencilerden daha fazla kabul etmişlerdir. Türk öğrenciler ise sağlıklı yaşlıların “huzurevinde akrabalarıyla yaşaması” ve bakıma muhtaç yaşlıların “bakım evlerinde bakılmasının” uygun olduğu görüşünü Japon öğrencilere göre daha fazla kabul etmişlerdir. Türk öğrenciler Japon öğrencilere göre, sağlıklı olsa da olmasa da yaşlıların kurumlarda kalmalarını daha fazla uygun görmüşlerdir.

4. Yaşlıların aktivitelerine ilişkin; Türk öğrenciler yaşlıların “spor faaliyetlerine” ve “sosyal ve kültürel etkinliklere” katılmaları konusunda Japon öğrencilere göre daha fazla katılırken, Japon öğrenciler “otobüs vb. yerlerde yer verilmesini istemek” ve “sosyal ağları kullanmak” konusunda Türk öğrencilere göre daha fazla katılmaktadırlar. Türk öğrenciler Japon öğrencilere göre, yaşlıların hem sosyal hem de fiziksel aktivitelerine katılmaları görüşüne daha fazla katılmaktadırlar.

5. Japonya’da ve Türkiye’de yaşayan öğrencilerin yaşlılığın başlangıç yaşına ilişkin görüşlerinin farklı olduğu tespit edilmiştir (Japonya’da 63.0, Türkiye’de ise 57.3 yaş) (Çizelge 9). Yani Japonya’da araştırmaya katılanlar, Türkiye’deki katılımcılar ile karşılaştırıldığında yaşlılığın başlangıç yaşının daha ileri olduğunu belirtmişlerdir.

Daha önce Japonya ile Türkiye’de tek kişilik yaşam üzerinde yapılan bir araştırmanın sonucunda; tek başına yaşayanlara karşı Japonya’da Türkiye’ye göre daha olumlu bir bakış açısıyla değerlendirildiği görülmüştür (Murakami, 2009). Bu sonucu meydana getiren faktörlerden biri, Japonya’nın hane yapısında tek kişilik hane oranının Türkiye’ye göre daha yüksek olması olabilir. Yaşlı/yaşlılık bakış açıları ile ilgili bu araştırmanın sonucu da Japonya’da Türkiye’ye göre yaşlı nüfus oranının daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir. Toplum içinde çoğunluğun düşüncesi ön planda değerlendirilebilir. Bu araştırmanın sonucunu ortaya çıkaran faktörlerden biri, Japonya’da Türkiye’ye göre yaşlıların toplum içindeki oranının çok yüksek olması, yani toplumsal yaşlanma konusunda daha ileride olması olabilir.

Türkiye’de aile ilişkisi çok önemsenmektedir (Doğan, 2014). Günümüzde, bayramlarda Japonlara göre daha fazla aile ve akrabalar ile bir arada bulunmaya çalışıldığı görülmektedir. Buna karşın Türkiye’deki öğrenciler hem sağlıklı hem de bakıma muhtaç olan yaşlıların kurumda kalmaları, Japon katılımcılara göre daha fazla kabul ettikleri ilginç bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de geçmişten günümüze dek çekirdek aile yapısının yaygın olması, bireylerin yaşlılar ile bir çatı altında yaşama şansının daha az olmasına yol açmış olabilir. Geçmişte Japonya’da kişilerin geniş aile olarak yaşamasını sağlamak için hane sistemi politikası uygulanmaktaydı ve buna bağlı olarak hane içinde aile ilişkileri sıkı bir şekilde güven içinde sürdürülmekteydi (Sığı, 2006). Bu yüzden Japonlar için büyükler ile yaşama alışkanlığı, Japonların zihninde kalıcı bir yer edinmiş olabilir. Aileye önem vermek ile bir arada birlikte

oturmak arasında eskiden süregelen yaşam alışkanlığı ve kültürel bir farklılık gözlenmektedir.

5.SONUÇ

Türk toplumu ile Japon toplumu arasında sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan farklılıklar görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de, Japonya’ya göre yaşlı ve yaşlılığa karşı olumsuz bakış açılarının daha fazla görülmesi, sadece Japonya’nın yaşlı toplum olarak daha ileride olması ile bağlantılı olmayabilir. Örneğin, Japonya’da eskiden beri süregelen geniş ailenin yaygın görülmesi gibi. Yine de Japonya’da toplam nüfus içinde yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte yaşlı toplum ile ilgili bilgilendirme ve eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaçların karşılanması, Japon öğrencilerin bakış açılarını etkilemiş olabilir. Türkiye’de ise nüfusun yaşlanması yeni başladığı için bununla ilgili eğitim ve bilgilendirmenin henüz yeterince yapılamadığı söylenebilir. Söz konusu eğitim ve bilgilendirme gibi çabalarla insanlar aktif şekilde yaşlanmaya yönlendirilebilir ve bunun sonucunda toplumdaki insanların yaşlı ve yaşlılara bakış açıları olumlu hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altay, B. & Aydın, T. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi, *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
- Butler, R. N. & Gleason, H. P. (1985). *Productive Aging: Enhancing Vitality in Later Life*. Springer Pub. Co. (Çeviren: Okamoto, Y. (1998). Nihon Hyouron-sh: Tokyo.
- Baltes, P. B., Smith, J. & Staudinger, U. M. (1992). Wisdom and successful aging, Nebraska Symposium on Motivation, 39, 123-167. NB: University of Nebraska Press.
- Diñcer, Y., Usta, E. & Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-38.
- Doğan, İ. (2014). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Güven, Ş. D., Muz, G. U. & Ertürk, N. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- İçli, G. (2008). Yaşlılar ve yetişkin çocuklar, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 29-38.
- Mandıracıoğlu, A. (2010). Dünyada ve Türkiye’de yaşlıların demografik özellikleri, *Ege Tıp Dergisi*, 49(3), 39-45.
- Murakami, İ. (2009). *Değişim Kültürü ve Aile: Türk ve Japon Aile Yapıları Üzerinde Bir Karşılaştırma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Özkul, M. & Kalaycı, I. (2015). Türkiye’de yaşlılık çalışmaları. *Sosyoloji Konferansları* 52 (2015-2), 259-290. DOI: 10.18368/IU/sk.98114
- Rowe, J. W. & Kahn, R. L. (1997). Successful aging, *The Gerontologist*, 37(4), 433-440.
- Sığı, Ü. (2006). Japonların Kültürel Özellikleri Bağlamında; Yönetmel, Ekonomik ve Sosyal Süreçlerinin Analizi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 29-47.

- Sokolovsky, J. (Ed.) (1997). *The Cultural Context of Aging: Worldwide Perspectives*. Westport, Conn.: London
- Solomon, B. B. (1976). *Black Empowerment: Social Work in Oppressed Communities*. Columbia University Press: New York.
- Tamer, M. G. (2014). Kuşaklararası dayanışma ve işbirliği çerçevesinde gençlerin yaşlı ve yaşlılık algısının değerlendirilmesi. *Toplum Bilimleri Dergi*, 8(15), 7-28.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). Haber Bülteni. Sayı: 24644. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24644>
- UN, (2017). World Population Prospects: The 2015 Revision. Japanese National Institute of Population and Social Security Research.
- Ünal, Ç. (2015). Türkiye nüfusunun yaşlanma endeksi ve potansiyel destek oranlarının dağılımı. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-1 (23), 235-249.
- WHO (2002). *Active Ageing: A Policy Framework*. World Health Organization to the Second United Nations World Assembly on Ageing, Madrid, Spain.